

Data assessment innovatie- en risicofinancieringsinstrumenten

Remco Kaashoek

Krista Keller

Tommy Span

20 november 2017

1. Inleiding

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gevraagd een data assessment op te stellen ten behoeve van de evaluatie van de innovatie- en risicofinancieringsinstrumenten. Deze instrumenten zijn gericht op versterking van de innovatieve kracht van Nederland, door het beschikbaar stellen van financiering voor innovatieve en snelgroeiende bedrijven. Het gaat om *Dutch Venture Initiative (DVI)*, *SEED capital-regeling*, *Vroegefasefinanciering*, *Groeifaciliteit* en het *Innovatiekrediet*¹.

2. Meten in het evaluatieproces van de instrumenten voor innovatie- en risicodragende financiering

2.1 Innovatie en risicodragende financieringsinstrumenten

Investerings in groei en innovatie zijn risicovoller dan andere investeringen. Bedrijven ondervinden dan ook over het algemeen meer problemen met het aantrekken van financiering voor deze doelen. Er is meer kans dat dit zal mislukken en er zijn bijna geen zekerheden. Grotere ondernemingen kunnen investeringen in groei en innovatie zelf bekostigen, maar voor kleinere ondernemingen is dit geen optie. Daardoor dreigen kansrijke nieuwe ideeën niet naar de markt te worden gebracht. Voor externe financiers is het door informatie asymmetrie moeilijk te beoordelen of dit soort nieuwe ideeën kans van slagen hebben. Risicokapitaalverschaffers kunnen een rol spelen om dit marktfalen op te lossen omdat zij zich actiever met de onderneming kunnen bemoeien. Zij moeten hier wel kosten voor maken en vragen voor het risico dat zij nemen een hoger rendement en dat is voor veel kleinere bedrijven te kostbaar.

De innovatie- en risicofinancieringsinstrumenten uit het toekomstfonds zijn dan ook gericht op versterking van de innovatieve kracht van Nederland, door het beschikbaar stellen van financiering voor innovatief en snelgroeiend MKB. Innovatie en nieuwe bedrijvigheid zorgt voor nieuwe producten, diensten en procestechnieken die de productiviteitsgroei stimuleren en de welvaart vergroten.

De volgende vijf innovatie- en risicofinancieringsinstrumenten worden komend jaar geëvalueerd:

- *Vroegefasefinanciering*
- *SEED capital-regeling*
- *Innovatiekrediet*
- *Dutch Venture Initiative (DVI)*
- *Groeifaciliteit*

¹ Zie de appendix voor een beknopte beschrijving van de instrumenten.

2.2 Meten in de beleidsinterventiecycclus

Databeschikbaarheid is cruciaal voor goede beleidsevaluaties. Dat is één van de voornaamste conclusies van de Expertgroep Effectmeting in haar in 2012 gepubliceerde eindrapportage². Door middel van een gedegen beleidsevaluatie kan het effect van een beleidsinterventie gemeten worden. Een beleidsinterventie is als een cyclus waarin meerdere stappen worden doorlopen. In iedere stap van die cyclus kunnen in het ideale geval indicatoren gemeten worden waardoor het mogelijk wordt na te gaan wat de resultaten zijn van geïmplementeerde maatregelen. In een theoretische perfect beleidsevaluatieonderzoek dient tevens een controlegroep geïdentificeerd te worden die in niets verschilt van de experimentgroep, buiten het daadwerkelijke gebruik van een regeling of instrument. En zijn er data van voldoende kwaliteit beschikbaar om verschillen tussen deze twee groepen in kaart te brengen. Deze data dienen veelal in tijdreeksen voorhanden te zijn.

Om effecten van beleid in kaart te kunnen brengen is het dus belangrijk om gestructureerd informatie te verzamelen op basis waarvan verbanden kunnen worden gelegd tussen doelen, middelen, activiteiten en effecten. Veelal worden bij evaluaties hiervoor de termen input, output, outcome en impact gebruikt. Hieronder worden de voor de beleidsevaluatie door het ministerie EZK voorgestelde indicatoren ingedeeld naar de verschillende stappen in de beleidsinterventiecycclus. Met steeds een korte samenvatting van de databeschikbaarheid bij het CBS. In hoofdstuk 3 worden de databestanden nader beschreven.

Input

Input bestaat uit de ingezette middelen voor het behalen van de beoogde doelen van de instrumenten. Dit is met name het aantal en de omvang van goedgekeurde aanvragen kredieten en participaties, garanties en risicokapitaal en actieve/nieuwe fondsen.

Deze informatie is niet bij het CBS beschikbaar, maar kan afgeleid worden uit de administratie van de uitvoerder van de regeling. In dit geval bij het European Investment Fund (EIF) voor DVI en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) voor de vier andere regelingen.

Output (eerste-orde-effect)

Output (en eerste-orde-effect) betreft het directe en concrete effect van het uitgevoerde project of beleid. In het geval van de betreffende instrumenten wordt gedacht aan:

- Omvang van het totale bedrag aan risicofinanciering/kapitaal;
- Omvang van de private R&D uitgaven ondersteund door instrumenten.

Het CBS heeft niet de beschikking over data van kredieten die door banken verstrekt worden en banken mogen geen klant-specifieke gegevens voor andere doeleinden gebruiken. Het CBS beschikt ook niet over de selectiecriteria die banken hanteren. Kwantitatieve analyses wat betreft de kredietverstrekking zal dan ook grotendeels beperkt blijven tot de beschrijvende informatie die gehaald kan worden uit administratieve data van de uitvoerders. De omvang van R&D uitgaven kan wel uit CBS-data afgeleid worden.

Outcome (tweede-orde-effect)

Outcome bestaat uit de korte en middellange termijn effecten van een project of beleid. Deze effecten zijn meestal gerelateerd aan de doelen van het project of beleid. In het geval van de betreffende instrumenten wordt gedacht aan:

² Theeuwes et al. (2012), *Durf te meten: eindrapport expertwerkgroep effectmeting*.

- Productiviteit
- Investerings in materiele vaste activa en R&D
- S&O-loon- en niet-personele uitgaven aan R&D
- Onderdeel van overname of fusie
- Opvolging of reorganisaties
- Faillissement
- Doorstart
- Versterking eigen vermogen
- Hoeveelheid risicokapitaal
- Beschikbaar vreemd vermogen

De meeste van de bovengenoemde outcome indicatoren kunnen uit databronnen van het CBS gehaald worden. Echter informatie over doorstart en opvolging/reorganisaties is niet direct beschikbaar. Deze kunnen wel geconstrueerd worden door het CBS.

Impact (derde-orde-effect)

Impact gaat over de lange termijn effecten als gevolg van de output en outcome. Het is echter lastig om de impact van een project of van beleid te meten omdat allerlei andere soorten externe factoren dezelfde impact als gevolg kunnen hebben. In het geval van de instrumenten wordt gedacht aan:

- Omzet
- Omzet uit innovatieve output
- Toegevoegde waarde
- Export van goederen
- Groeiprofiel
- Werkgelegenheid

Bovenstaande impact indicatoren kunnen uit databestanden van het CBS gehaald worden. Waarbij de nodige aandacht vereist is om conceptueel en methodologisch een verbinding te maken tussen (gegevens over) de input, via de output en outcome, naar uiteindelijke de impact.

3. Databronnen

Paragraaf 3.1. beschrijft de relevante databestanden van het CBS in relatie tot de gevraagde indicatoren. In paragraaf 3.2. wordt kort ingegaan op de beschikbare data bij RVO.nl, European Investment Fund (EIF) en de Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen (NVP). De eerste twee zijn cruciaal voor de input gegevens en bevatten mogelijke data voor het aanwijzen van controlegroepen. De NVP is een potentiële bron voor gegevens van bedrijven en fondsen die puur als controlegroep voor de beleidsanalyse kunnen dienen.

3.1 CBS bronnen

3.1.1 Overzicht indicatoren en databronnen

De indicatoren die per stap in de beleidsinterventiencyclus in hoofdstuk 2 worden genoemd, kunnen worden aangevuld met bedrijfskenmerken zoals bedrijfsomvang, bedrijfsleeftijd, locatie en opleidingsoorsprong van het personeel van bedrijven en ondernemers. Deze kenmerken schetsen een beeld van de deelnemende bedrijven en kunnen gebruikt worden om potentiële doelgroepen en controlegroepen af te bakenen.

In het onderstaande overzicht (beknpte versie) staan alle relevante indicatoren en hun potentiële bron met CBS data genoemd. Ter wille van de leesbaarheid is het gehele overzicht in pdf-formaat bij deze notitie bijgevoegd (bijlage 1). Per indicator geven we in die bijlage één of meer mogelijke bronnen aan, de beschikbare tijdreeks, een korte beschrijving van de populatie, of het om enquête- of registergegevens gaat en of de data toegankelijk zijn voor externe onderzoekers.

Indicator	Bron	Beschikbaar voor tijdsanalyses (zonder breuken)
Bedrijfseconomisch		
Bedrijfsomvang	Algemeen Bedrijvenregister (ABR)	2006-2016
Bedrijfsleeftijd	Bedrijfsdemografisch kader (BDK)	2007-2017
Locatie	Regionale eenheden base (ABR-regio)	2006-2016
Investerings in materiële vaste activa	Investeringsstatistiek	2009-2015
R&D-uitgaven	R&D - enquête	2011-2015*
S&O-loon- en niet-loonuitgaven	Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO)	2011-2015**
Omzet	Aangifte omzetbelasting	2007-2015
	Directe Raming Totalen (DRT)	2014-2016
	Productiestatistieken (PS)	1993-2015
	Baseline	2007-2015
Omzet uit innovatieve output	CIS (community innovation survey)	2008-2014***
Toegevoegde waarde	Productiestatistieken (PS)	1993-2015
	Baseline	2007-2015
Werkgelegenheid in fte	Polisadministratie	2006-2016
Productiviteit: toegevoegde waarde / fte	Af te leiden uit productiestatistieken en Polisadministratie, zie hierboven	
Export van goederen	Statistiek Internationale Handel in Goederen (IHG)	2010-2015
Groeiprofiel	Bedrijfsdemografisch kader (BDK)	2007-2016
Bedrijfsdemografisch		
Onderdeel van overname of fusie	Bedrijfsdemografisch kader (BDK)	2007-2017
Faillissementen	Faillissementenstatistiek	2009-2016
	Bedrijfsdemografisch kader (BDK)	2007-2017
Doorstart	Niet direct beschikbaar, maar zou gemaakt kunnen worden.	
Opvolgingen / reorganisatie	Als dit wordt vertaald naar fusie en/of overname, dan kan het via	

	een maatwerkopdracht gemaakt worden.	
Oorsprong personeel van bedrijf/ondernemers	Niet direct beschikbaar, maar deze kan wel zelf geconstrueerd worden (op basis van de Polisadministratie en Stelsel van Sociaal Statistische Bestanden (SSB)) of via een maatwerkopdracht geleverd worden.	
Bedrijfsfinanciering		
Solvabiliteit (vreemd en eigen vermogen)	Statistiek Financiën van niet-financiële ondernemingen (NFO)	2000-2015
	Satelliet Zelfstandige Ondernemers (SZO)	2000-2016
Resultatenrekening	Statistiek Financiën van niet-financiële ondernemingen (NFO)	2000-2015
	Satelliet Zelfstandige Ondernemers (SZO)	2000-2016
Gebruik of oriëntatie op financieringsvormen (w.o risicokapitaal)	Niet beschikbaar	

** Er zijn ook data beschikbaar vanaf 1995 voor oneven verslagjaren, maar met ingang van verslagjaar 2011 zijn de Nederlandse R&D cijfers ingrijpend veranderd ten opzichte van voorgaande jaren. Het gebruik van R&D data voor 2011 is dan ook af te raden voor tijdreeksanalyses.

*** Gekoppelde data komen hoogstwaarschijnlijk per maart 2018 ook beschikbaar voor de verslagjaren 2004 t/m 2010.

**** Alleen voor even verslagjaren.

3.1.2 Frequentietellingen indicatoren

Naast het bronnenoverzicht zelf, zijn in bijlage 2 van deze notitie de frequentietellingen van relevante variabelen uit de voorgestelde bronnen opgenomen. Deze worden weergegeven naar bedrijfstak en grootteklasse. Dit overzicht dient om een *inschatting* te kunnen maken van de hoeveelheid bedrijven die in een beleidsanalyse opgenomen kunnen worden. Het betreft hier dan ook technische gegevens over de waargenomen (unieke) eenheden in een bronbestand. Dit kan afwijken van wat er op statline staat, omdat er bijvoorbeeld naar een specifiek peilmoment wordt gekeken. Het daadwerkelijke aantal bedrijven (de deelnemende bedrijven aan een regeling en een eventuele controlegroep) dat in een statistisch onderzoek kan worden betrokken, wordt vanzelfsprekend pas duidelijk op het moment dat een daadwerkelijke koppeling tot stand wordt gebracht.

Voor het overzicht in bijlage 2 geldt dat waar de vulling van de cellen voor een bepaalde variabele afwijkt van het totale aantal bedrijven dat in de bron is opgenomen, dat dan beide tellingen (totaal en respons) zijn opgenomen. Het overzicht bevat de relevante variabelen zoals beschreven in bovenstaande tabel, de vulling van andere variabelen in de bronbestanden kan anders zijn.

In het ABR zijn alle bedrijven en instellingen (inclusief zelfstandigen) geregistreerd. De vulling hiervan is dan ook volledig. Ter referentie is de telling van deze bron voor verslagjaar 2015 ook opgenomen. Deze referentie is dus de meest volledige telling van bedrijven volgens het principe van de bedrijfseenheden. In de frequentietellingen zijn de volgende bronnen niet meegenomen:

- Regio-base en het bedrijfsdemografisch kader zijn verbijzonderingen van het ABR. De dekking van deze bronnen is daarmee in principe gelijk aan die van het ABR.
- De Polisadministratie bevat alle banen van werknemers in Nederland over een bepaald verslagjaar. Wat betreft de vulling van het aantal banen is deze dus volledig dekkend en in principe gelijk aan die van het ABR.
- Baseline bevat integraal de balans en resultatenrekening van ondernemingen met en zonder rechtspersoonlijkheid. Dit bestand is echter niet direct beschikbaar voor externe gebruikers en kent verschillende bijzonderheden. De kleine bedrijven zijn er over het algemeen goed in vertegenwoordigd, maar grote bedrijven met een complexe ondernemingsstructuur kunnen er minder goed in zitten, omdat er een verschil is in benadering van bedrijfseenheden tussen de

belastingdienst en het CBS (fiscaalnummer en bedrijfseenheid). Het voordeel om omzet- en balansgegevens uit Baseline te halen is dat PS enkel steekproefgegevens bevat, DRT enkel de omzet en NFO enkel financiële gegevens van rechtspersonen.

- De Satelliet Zelfstandige Ondernemers bevat integraal de financiële gegevens van alle zelfstandigen (niet-rechtspersonen) in alle bedrijfstakken. Dit bestand is op persoonsniveau. Hiervan is dan ook geen frequentietelling opgenomen, omdat het de gehele populatie dekt.
- De faillissementenstatistiek bevat alle ondernemingen die in een bepaalde periode failliet zijn gegaan. Het gaat hier om een geregistreerde gebeurtenis en is dan ook geheel dekkend. Zie statline³ voor het aantal uitgesproken faillissementen.

3.1.3 Beschrijving bronbestanden

Aangifte omzetbelasting ('BTW-bestanden')

De Aangifte omzetbelasting bestanden bevatten gegevens over alle bedrijven (op BEID niveau) in Nederland die omzetbelasting betalen en ondervangen daarom de koppelingsproblemen met bovengenoemde bestanden ten dele. Naast de betaalde omzetbelasting, bevatten de bestanden ook de omzet waarover deze belasting betaald wordt. De bestanden bevatten echter ook witte vlekken: activiteiten waarvoor in de omzetbelasting een vrijstelling bestaat, zijn uitgesloten. Zo is de dekking van de bestanden in sectoren zoals de landbouw, zorg en onderwijs bijvoorbeeld slecht. Bovendien zijn de bestanden niet bruikbaar voor het bepalen van de financiële positie van bedrijven buiten de omzet. Deze 'btw-bestanden' zijn vanaf 2007 beschikbaar.

Algemeen bedrijvenregister (ABR)

Het Algemeen Bedrijvenregister (ABR) vormt voor het CBS de ruggengraat van het statistisch proces voor economische statistieken. Het ABR is een systeem waarin identificerende gegevens en structuurgegevens over alle bedrijven en instellingen (inclusief zelfstandigen) zijn geregistreerd. Hieruit worden de statistische eenheden bedrijfseenheid, ondernemingengroep en lokale bedrijfseenheid afgeleid. Het ABR bevat informatie over de economische activiteit en het aantal werkzame personen. Daarnaast bevat het ABR ook informatie over bepaalde 'events'. Een event geeft een gebeurtenis of wijziging weer binnen het ABR: bijvoorbeeld de oprichting, overname of opheffing van een bedrijf. De Regionale eenheden base (ABR-regio) is een verrijking van het ABR, met informatie over de vestigingsplaats.

Baseline

Het CBS beschikt over een integraal bestand 'Baseline' met balans- en resultatenrekeninggegevens waarin ook de kleine bedrijven zonder rechtspersoonlijkheid meegenomen worden. Dit op basis van de aangifte van de Inkomstenbelasting bij de Belastingdienst. Deze gegevens zijn beschikbaar vanaf 2007. Deze gegevens worden momenteel nog niet verwerkt in statistieken en zijn daarom op dit moment (nog) niet direct beschikbaar voor externe microdata gebruikers. Naast de balans- en resultatenrekeninggegevens bevat Baseline andere fiscale gegevens afkomstig van de Belastingdienst. De kleine bedrijven zijn over het algemeen goed in vertegenwoordigd. De grote ondernemingen zitten er minder goed in, omdat er een verschil in benadering van bedrijfseenheden is tussen de belastingdienst en het CBS.

Bedrijfsdemografisch kader (BDK)

³<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=82242ned&D1=0&D2=a&D3=509,526,543,560,577,594,611&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>

Het BDK is een verrijking van het ABR met meer bedrijfskenmerken en samenhang tussen bedrijven waardoor bedrijven beter door de tijd gevolgd kunnen worden. Op dit moment is het een microdatabestand dat alleen de basis vormt voor interne CBS statistiek. Het beschikbaar stellen van dit bestand voor extern gebruik is momenteel onderwerp van gesprek tussen het CBS en het ministerie van EZK.

Community Innovation Survey (CIS) - Innovatie statistiek

De Community Innovation Survey is een enquête over innovatieve inspanningen van bedrijven, die iedere twee jaar wordt gehouden onder de lidstaten van de Europese Unie. Het CBS voert de enquête uit bij in Nederland gevestigde bedrijven met 10 of meer werkzame personen. De belangrijkste doelpopulatie bestaat uit de industrie- en dienstensector. De steekproef wordt getrokken uit het ABR en omvat ongeveer 15 duizend bedrijven. De grote ondernemingen zijn allemaal in de steekproef opgenomen voor zover het de R&D-uitgaven betreft. Er wordt niet bijgeschat voor bedrijven met minder dan 10 werkzame personen. De lopende reeks met vergelijkbare cijfers is beschikbaar vanaf de verslagperiode 2008-2010.

Directe Raming Totalen (DRT)

De Directe Raming Totalen (DRT) combineren omzetgegevens uit drie verschillende bronnen en zijn bovendien per kwartaal beschikbaar. De gegevens zijn pas vanaf 2014 beschikbaar. In de daaraan voorafgaande jaren is de DRT beschikbaar maar aan minder verstrekkende kwaliteitscontroles onderworpen. Wel zijn de omzetcijfers zeer actueel: er zijn momenteel al eerste voorlopige cijfers over het laatste kwartaal van 2016. De DRT is niet direct beschikbaar als microdatabestand voor externe gebruikers, maar analyses kunnen op verzoek door het CBS uitgevoerd worden.

Faillissementenstatistiek

Dit dataontwerp van de statistiek over uitgesproken faillissementen bevat alle faillissementen die door de rechter in Nederland zijn uitgesproken. Het bevat faillissementen van natuurlijke personen, eenmanszaken, bedrijven en instellingen. Ook de in Nederland uitgesproken faillissementen van buitenlandse rechtspersonen zijn opgenomen. Voor elk faillissement is opgenomen wat de uitspraak- en, indien van toepassing, beëindigingsdatum is van de faillissementsprocedure. Ook gegevens over de gefailleerde zelf zijn beschikbaar, zoals bedrijfsactiviteit, type gefailleerde, rechtspersoon, postcode van woon- of vestigingsadres, KvK-nummer en (in geval van natuurlijke personen en eenmanszaken) de geboortedatum.

Investeringsstatistiek

De statistiek 'Investerings' beschrijft op jaarbasis de door bedrijven gerealiseerde investeringen in materiele vaste activa. Materiele vaste activa zijn goederen die worden aangeschaft of in eigen beheer worden voortgebracht, met als doel om als kapitaalgoed in het productieproces ingezet te worden. Algemeen worden als zodanig beschouwd goederen met een levensduur van meer dan een jaar (zoals gebouwen, woningen, machines, vervoermiddelen en dergelijke). De populatie bestaat uit in de verslagperiode economisch actieve bedrijven. Enkele sectoren worden niet meegenomen bij deze statistiek, waaronder een groot deel van de landbouw, financiële instellingen, overheid, onderwijs, gezondheids- en welzijnszorg en cultuur, sport en recreatie. Bedrijven met 20 of meer werkzame personen zijn allemaal in het onderzoek betrokken. De steekproeffractie van de investeringsenquête bedraagt doorgaans circa 8 procent, dat wil zeggen dat een op de elf bedrijven uit de populatie bij het onderzoek is betrokken. De steekproef omvat daarmee iets meer dan 50 duizend bedrijven.

Polisadministratie

De Polisadministratie bevat gegevens over banen en is gebaseerd op data uit de loonaangiften van de Belastingdienst. De loonaangiften bevatten gegevens over inkomstenverhoudingen (uit de loonadministratie) van werkgevers en andere inhoudingsplichtigen. Het doel van de Polisadministratie is inzicht te krijgen in arbeidscontracten en loon van werknemers. De Polisadministratie van het UWV bevat naast kenmerken van de baan eveneens enkele gegevens over het bedrijf, waaronder het bedrijfseenheid identificatienummer (BEID). Op basis daarvan is het mogelijk de persoon en diens baan te koppelen aan een bedrijf en, uiteindelijk, de prestaties van dat bedrijf.

Productiestatistieken (PS)

De Productiestatistieken geven een beeld van de werkgelegenheid en het financiële reilen en zeilen van bedrijven. De PS-en bevatten onder meer gegevens over omzet, kosten en toegevoegde waarde. Van de volgende bedrijfstakken worden PS-en samengesteld: landbouw, winning van delfstoffen, industrie, productie en distributie van energie en water, bouwnijverheid, reparatie van consumentenartikelen, groothandel en detailhandel, horeca, vervoer, opslag en communicatie, zakelijke en persoonlijke dienstverlening, milieudienstverlening en gezondheids- en welzijnszorg. De doelpopulatie van de PS-en bestaat uit de in de verslagperiode economisch actieve bedrijven met de hoofdactiviteit in een van de bovengenoemde bedrijfstakken. De PS-en zijn enquêtes onder circa tien procent van de bedrijven. De steekproef is relatief groter onder de grotere bedrijven. Voor de kleinste bedrijven worden gegevens op het totaalniveau van grootteklasse-sector combinaties bijgeschat. Koppeling van gegevens uit de PS aan unieke bedrijven zal daarom zeker voor die kleinere ondernemingen niet altijd resultaten opleveren.

R&D enquête

De R&D-enquête vraagt bedrijven gedetailleerd naar hun R&D-inspanningen. Het gaat daarbij niet alleen om uitgaven aan en inkomsten uit R&D, maar ook het R&D-personeel en het aantal bedrijven dat bij R&D betrokken is, vallen hieronder. De Industrie- en Dienstensector is de belangrijkste doelpopulatie. De steekproef omvat ongeveer vierduizend bedrijven met 10 werkzame personen of meer. De grote ondernemingen (100 of meer werkzame personen), voor zover het R&D-uitgaven betreft, zijn allemaal in de steekproef opgenomen. De R&D activiteiten van bedrijven met minder dan 10 werkzame personen zijn bijgeschat op basis van het register van de 'Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk' (WBSO). Uitkomsten uit de R&D-enquête en de bijschatting worden samengevoegd om uitspraak te doen over de R&D-activiteiten van alle bedrijfsgrootten samen.

Satelliet Zelfstandige Ondernemers (SZO)

De SZO bevat informatie over alle zelfstandigen in alle bedrijfstakken, incl. zorg, landbouw en onderwijs. De SZO is gebaseerd op een selectie van administratieve en CBS-eenheden uit het ABR, genoemd het Basisregister Ondernemingen van Personen (BOP). Dit basisregister is aangevuld met registergegevens die door de Belastingdienst aan het CBS zijn verstrekt. Het betreft fiscale middelen inkomstenbelasting, omzetbelasting en loonbelasting en een aantal fiscaal administratieve bestanden waaronder de Verklaring ArbeidsRelatie (VAR). De SZO is niet direct beschikbaar als microdatabestand voor externe gebruikers, maar analyses kunnen op verzoek door het CBS uitgevoerd worden.

Statistiek Financiën van niet-financiële ondernemingen (NFO)

De NFO bevat financiële gegevens uit de balans en resultatenrekening van bedrijven mét rechtspersoonlijkheid op het niveau van de ondernemingengroep (OG): het overkoepelende

concern met daarin de moedermaatschappij en de bijbehorende groepsmaatschappijen. De NFO is opgebouwd uit twee deelbestanden. Informatie over OG met een omzet kleiner dan € 40 miljoen (voor 2011 lag de grens op € 23 miljoen) zijn afkomstig uit de Statistiek Financiën van Kleine Ondernemingen (SFKO), gebaseerd op een databank van het ministerie van Financiën met daarin gegevens over alle bedrijven zonder rechtspersoonlijkheid die vennootschapsbelasting moeten afdragen. Informatie over grotere OG's is afkomstig uit de SFGO, gebaseerd op een integrale enquête met ongeveer tachtig procent respons. Koppeling van gegevens uit de NFO aan unieke bedrijven mét rechtspersoonlijkheid zal relatief succesvol blijken. De substantiële groep bedrijven zonder rechtspersoonlijkheid (eenmanszaken, vof, etc.) blijft echter volledig buiten beeld.

Statistiek Internationale Handel in Goederen (IHG)

De populatie van de IHG bestaat uit alle bedrijven met een Nederlands BTW-nummer die goederenhandel met het buitenland voeren. Deze bedrijven zijn voor een groot deel te koppelen aan het ABR. Deze koppeling maakt het mogelijk om per bedrijf aan te geven of het bedrijf in- en/of uitvoer had en uit hoeveel euro de handelsstroom bestond. De berichtgevers van de IHG zijn de Belastingdienst, douane en bedrijven (directe waarneming).

Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelwerk (WBSO)

De WBSO is een fiscale R&D-stimuleringsregeling voor bedrijven. In 2016 is de RDA (Research en Development Aftrek) samengevoegd met de WBSO. Voorheen konden bedrijven middels de WBSO alleen aanspraak maken op een afdrachtvermindering van de te betalen loonheffing op basis van de loonkosten voor speur- en ontwikkelingswerk (S&O). Om in aanmerking te komen voor een aftrek op basis van de S&O-niet-loonkosten (kosten en uitgaven voor niet-commerciële prototypes, proefopstellingen en onderzoeksapparatuur) moesten bedrijven een beroep doen op de RDA. Bedrijven kunnen ook gebruik maken van een forfaitair bedrag. Indien hier binnen de RDA gebruik van is gemaakt, dan zijn er geen gegevens beschikbaar over de niet-looncomponent van de S&O-uitgaven. De WBSO data van RVO.nl wordt bij het CBS gekoppeld aan het ABR.

3.2 Niet-CBS bronnen

Nederlandse Vereniging van Participatiemaatschappijen

De Nederlandse Vereniging voor Participatiemaatschappijen beschikt op basis van eigen onderzoek onder leden en niet-leden over een uitgebreide dataset met private financieringen in de afgelopen 10 jaar. Deze gegevens worden in het kader van de beleidsevaluatie gezien als een potentieel goede mogelijkheid voor het samenstellen van controlegroepen voor de analyses. Het ministerie van EZK en het CBS zijn momenteel in gesprek met de NVP, waarbij de NVP heeft aangegeven deze data beschikbaar te willen stellen voor de evaluatie van de innovatie- en risicofinancieringsinstrumenten. Naar het zich laat aanzien zullen er voorafgaand aan de uitvoering van de beleidsevaluatie bestanden beschikbaar komen waarbij NVP gegevens aan het ABR zijn gekoppeld.

Het databestand van de NVP is gebaseerd op enquêtes onder private equity fondsen en durfkapitalisten, aangevuld met informatie uit openbare bronnen. Business Angels komen niet voor in de dataset, investeringen door de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) wel. De dataverzameling is er voornamelijk op gericht om gedetailleerde investerings-, desinvesterings- en fondsenwervingsbedragen te kunnen vermelden. Op het niveau van het investeringsfonds en op het niveau van de onderneming waarin geïnvesteerd is.

European Investment Fund (voor het Dutch Venture Initiative)

Het Dutch Venture Initiative verstrekt risicodragend kapitaal aan private investeringsfondsen en is een fund-of-funds. Dat wil zeggen dat het middelen verzamelt om te investeren in investeringsfondsen die zelf op hun beurt weer in ondernemingen investeren. Dat betekent dat er (net als bij de NVP data) op twee niveaus koppelingen uitgevoerd kunnen worden aan CBS data: op het niveau van het investeringsfonds en op het niveau van de onderneming waarin geïnvesteerd is. Het ministerie van EZK stelt een lijst samen met de fondsen waarin het DVI investeert en betreft deze bij EIF, de uitvoerder van de regeling. Deze lijst bevat monetaire waarden zoals de totaal toegezegde middelen en het deel daarvan dat reeds onttrokken is en NAW gegevens van de investeringsfondsen. Per investeringsfonds levert het ministerie ook een overzicht van de ondernemingen waarin geïnvesteerd is, inclusief NAW gegevens en wanneer beschikbaar ook KVK-nummers.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

RVO.nl voert de Vroegefasefinanciering, de SEED Capital regeling, de Groeifaciliteit en het Innovatiekrediet uit en beschikt over een instrumentenadministratie met informatie over gebruikers en afgewezen aanvragen (potentiële doelgroepen en controlegroepen). Voor de beleidsevaluatie is dit bij uitstek de belangrijkste bron van informatie voor de input gegevens, de doelgroepen en de potentiële controlegroepen. Voor de beleidsevaluatie zijn de gegevens opvraagbaar bij RVO.nl. Tevens wordt er wordt naar gestreefd om voorafgaand aan de uitvoering van de beleidsevaluatie bij het CBS standaard aan het ABR gekoppelde bestanden van de vier genoemde regelingen beschikbaar te hebben.

Appendix: Beschrijving van de instrumenten

Vroegefasefinanciering

Ondernemers hebben vaak onvoldoende eigen geld beschikbaar om hun nieuwe onderzoeken/ideeën/concepten naar de markt te brengen. Private financiers willen momenteel nauwelijks in deze risicovolle fase instappen, omdat het ontwikkelen en vermarkten van onderzoek, een idee of concept tot een product, proces of dienst in deze fase nog met veel onzekerheid gepaard gaat. Vroegefasefinanciering is een subsidie in de vorm van een geldlening voor ondernemers. Met de leningsfaciliteit krijgt de ondernemer de financiële middelen om te onderzoeken of het idee/concept geschikt te maken is voor de markt.

Beleidsdoel: Marktintroducties van innovaties bevorderen

Doelgroep: Innovatieve starters/academische starters/innovatief mkb

Looptijd: juli 2014 - heden

SEED capital-regeling

Het ontbreken van voldoende risicokapitaal in de vroege levensfase vormt nu een belemmering voor startups hun onderneming op te bouwen. Kapitaalverschaffers investeren niet snel in startups omdat de risico's te groot zijn en de opbrengsten te laag, gelet op de relatief lange investeringsperiode. Via de Seed capital-regeling wordt kapitaal aan investeringsfondsen verstrekt die investeren in startups. Een lening aan een investeringsfonds is maximaal even groot als het private inlegbedrag van het fonds, tot een maximum van € 6 miljoen. De terugbetalingsregeling zorgt er ook voor dat de risico-rendementsverhouding verbetert, zodat het aantrekkelijker wordt om in startups te investeren.

Beleidsdoel: Het verruimen van de beschikbare hoeveelheid risicodragend kapitaal en het creëren van private en gespecialiseerde SEED-fondsen

Doelgroep: Innovatief mkb in de vroege ontwikkelfase

Looptijd: 2005 - heden

Innovatiekrediet

Het primaire doel van het innovatiekrediet is het stimuleren van innovatie. Deze doelstelling bepaalt in grote mate de werking en revolverendheidsdoelstelling van het instrument. De regeling geeft een risicodragende lening voor veelbelovende innovatieprojecten in de experimentele ontwikkelingsfase, waarvoor vaak nog nauwelijks bancaire financiering beschikbaar is. Het maximale kredietpercentage hangt af van de omvang van de onderneming; tot max. 50% voor de R&D-ontwikkelingskosten, tot maximaal €10 miljoen. De lening wordt terugbetaald als het project technisch slaagt. Het budget voor 2017 is €60 miljoen, waarbij tot 1 juli deelplafons zijn ingesteld van € 20 miljoen voor klinische ontwikkeling en €40 miljoen voor technische ontwikkeling. Sinds 2008 is er ruim € 400 miljoen krediet gecommitteerd aan circa 200 bedrijven (met name MKB en startups). Hiermee is meer dan € 1 miljard aan private R&D uitgaven ondersteund.

Beleidsdoel: Het verhogen van private R&D-uitgaven gericht op technisch en/of klinisch risicovolle ontwikkelingsprojecten voor nieuwe producten, diensten en processen

Doelgroep: Innovatief mkb en grootbedrijf

Looptijd: 2008 - heden

Dutch Venture Initiative

Het Dutch Venture Initiative is opgezet om snelgroeiende bedrijven betere toegang tot investeringskapitaal te geven en andere private investeerders aan te trekken en wordt uitgevoerd door EIF en PPM Oost. Het DVI bestaat uit twee fondsen van in totaal € 402,5 mln., vanuit het Rijk, het Europees Investeringsfonds en de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM). Het DVI verstrekt risicodragend kapitaal aan private investeringsfondsen, die zich richten op jonge innovatieve mkb-bedrijven die willen doorgroeien. Het DVI investeert onder dezelfde voorwaarden in een privaat investeringsfonds als de private financiers in het fonds. Wel investeert DVI vaak als één van de eerste partijen wat richting de markt aangeeft dat er vertrouwen is in het fonds. Daarmee zorgt de overheid ervoor dat deze investeringsfondsen gemakkelijker aan kapitaal kunnen komen. Hier hadden diverse fondsen, voordat DVI opgezet werd, problemen mee.

Ondanks dat er voor DVI geen MERC is opgesteld er zijn er in Kamerbrieven wel een aantal doelstellingen aangegeven: DVI is opgericht omdat fondsen moeite hadden om private investeerders voor hun fondsen te vinden. DVI investeert als één van de eerste in een fonds en wil zo vertrouwen uitstralen richting de markt. Met name de hefboomwerking van DVI is een belangrijke indicator. Daarnaast is een doelstelling dat het geld dat met behulp van DVI wordt geïnvesteerd het dubbele is van het bedrag dat de Nederlandse overheid heeft geïnvesteerd. Dit wordt gemonitord en op dit moment is dat het viervoudige. Bovendien zit er een business angel investeringsfaciliteit verscholen in de DVI.

Beleidsdoel: extra investeringskapitaal beschikbaar stellen voor innovatief en snelgroeiend mkb in een latere ontwikkelingsfase

Doelgroep: innovatief en snelgroeiend mkb

Looptijd: fonds 1: 2013 – 2016, fonds 2: juli 2016 – heden

Groeifaciliteit

Doelstelling van de regeling is ondernemingen te ondersteunen bij het aantrekken van risicokapitaal in de vorm van aandelenkapitaal en achtergestelde leningen. De regeling richt zich specifiek op investeringen kleiner dan 5 miljoen euro, in de crisis voor aandelenkapitaal uitgebreid naar 25 miljoen euro, omdat deze voor banken en PPM's relatief minder aantrekkelijk zijn in verband met de hiervoor te maken kosten en de in te calculeren risico's. In het algemeen is daarom voor investeringen in deze markt minder eigen vermogen beschikbaar. Het oogmerk van de regeling is het buffervermogen van ondernemingen te vergroten en zo de onderneming een betere basis voor groei te bieden. Ook wordt een hefboomwerking nagestreefd, aangezien ondernemingen met voldoende risicodragend vermogen beter in staat zouden moeten zijn om vreemd kapitaal aan te trekken.

Beleidsdoel: Groei, continuïteit en opvolging stimuleren bij bedrijven door risicodragende financiering te verstrekken

Doelgroep: MKB (en groot bedrijf sinds uitbreiding 2009)

Looptijd: 2006 - heden